

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu Jana Filipa a soudců Josefa Fialy (soudce zpravodaje) a Radovana Suchánka o ústavní stížnosti stěžovatele **I. P.**, zastoupeného Mgr. Jakubem Vavříkem, advokátem, sídlem Sokolovská 438/45, Praha 8, proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 22. srpna 2016 č. j. 53 Co 202/2016-36 a proti výroku II. usnesení Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 31. března 2016 č. j. 7 C 88/2016-17, za účasti **Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 3**, jako účastníků řízení, a **Ing. R. L.**, zastoupeného JUDr. Michalem Steinerem, advokátem, sídlem Platněřská 88/9, Praha 1, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

- I. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 22. srpna 2016 č. j. 53 Co 202/2016-36 a výrokem II. usnesení Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 31. března 2016 č. j. 7 C 88/2016-17 bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 22. srpna 2016 č. j. 53 Co 202/2016-36 a výrok II. usnesení Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 31. března 2016 č. j. 7 C 88/2016-17 se ruší.**

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Výrokem I. usnesení Obvodního soudu pro Prahu 3 (dále jen „obvodní soud“) ze dne 31. 3. 2016 č. j. 7 C 88/2016-17 bylo zastaveno řízení o žalobě, kterou se vedlejší účastník po stěžovateli domáhal zaplacení částky 10 000 Kč s příslušenstvím, a to z důvodu jejího zpětvzetí. Výrokem II. tohoto usnesení byla stěžovateli uložena povinnost nahradit vedlejšímu účastníkovi náklady řízení ve výši 8 804,50 Kč. Při rozhodování o nákladech řízení obvodní soud aplikoval ustanovení § 146 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), neboť žaloba byla vzata zpět pro chování stěžovatele, který po podání žaloby předmětnou částku zaplatil.

2. Proti výroku II. usnesení obvodního soudu podal stěžovatel odvolání. V něm uvedl, že žaloba byla podána bezdůvodně a předčasně, neboť vedlejšímu účastníkovi v době podání žaloby nevznikl nárok na vyplacení žalované částky, resp. že v době podání žaloby nebyla splatná. Dále uvedl, že nezavdal příčinu k podání žaloby a právo na náhradu nákladů řízení naopak náleží jemu.

3. Usnesením Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) ze dne 22. 8. 2016 č. j. 53 Co 202/2016-36 byl výrok II. usnesení obvodního soudu potvrzen. Městský soud v odůvodnění uvedl, že stěžovatel procesně zavinil zastavení řízení, neboť po podání žaloby dlužnou částku zaplatil. Zavinění je podle městského soudu nutno posazovat výlučně z procesního hlediska, a to bez ohledu na to, že stěžovatel argumentoval neexistencí splatné pohledávky.

II.

Argumentace stěžovatele

4. Stěžovatel v ústavní stížnosti uvádí, že obvodní soud a městský soud napadenými usneseními zasáhly do jeho základních práv, zejména práva na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

5. Předmětem řízení před obvodním soudem bylo zaplacení částky 10 000 Kč představující podíl na zisku ze správy společné věci. Podle dohody spoluvlastníků měl správu společné věci vykonávat stěžovatel, přičemž podíl na zisku měl vyplácet vždy jednou ročně, a to nejpozději do 30. 4. následujícího kalendářního roku. Vedlejší účastník však žalobu podal již dne 1. 3. 2016. Stěžovatel v ústavní stížnosti souhlasí se závěrem, že žaloba byla vzata zpět pro jeho chování, avšak současně upozorňuje, že celý podíl na zisku vyplatil jeden měsíc před jeho splatností. Z uvedeného má být zřejmé, že žaloba nebyla podána důvodně. Stěžovatel rovněž vyjádřil přesvědčení, že podle § 143 o. s. ř. měla být náhrada nákladů řízení správně přiznána jemu.

6. Stěžovatel v ústavní stížnosti dále uvádí, že právní názor obvodního i městského soudu připouštějící přiznání náhrady nákladů řízení i tehdy, byla-li žaloba podána před splatností pohledávky, představuje mimořádně nebezpečný precedens, neboť umožňuje tuto povinnost ukládat i osobám, které své pohledávky platí řádně a včas. Uvedený přístup podle stěžovatele rovněž motivuje věřitele, aby podávali žaloby na zaplacení dosud nesplatných pohledávek a po řádném zaplacení protistranou, která nemá možnost jiného postupu, následně inkasovali náklady řízení. Postup obvodního a městského soudu označil za mimořádně formalistický, spočívající v „automatické“ aplikaci zákonného ustanovení bez jakéhokoliv zkoumání jiných okolností významných pro rozhodnutí.

7. Z uvedených důvodů stěžovatel navrhl, aby Ústavní soud výrok II. napadeného usnesení obvodního soudu a usnesení městského soudu zrušil.

III.

Vyjádření účastníků

8. Ústavní soud vyzval účastníky (městský soud a obvodní soud) a vedlejšího účastníka k vyjádření k ústavní stížnosti.

9. Městský soud připomenul, že důvodem zastavení řízení bylo zpětvzetí žaloby v důsledku chování stěžovatele a že jeho námitku o předčasném uplatnění nároku nebylo možno – s ohledem na stádium řízení, kdy nebylo provedeno žádné dokazování z hlediska hmotného práva – zohlednit.

10. Obvodní soud ve svém vyjádření uvedl, že nesouhlasí s tvrzením stěžovatele o formalistickém přístupu, a napadené rozhodnutí označil jako věcně správné.

11. Vedlejší účastník se ve vyjádření zabýval nejen procesními aspekty posuzované věci. Ve vztahu k ústavní stížnosti mají význam pouze tvrzení, že vedlejší účastník se žalobou domáhal plnění, které již bylo třetími osobami poskytnuto a které bylo zcela bezdůvodně v držení stěžovatele, a že o nákladech řízení je v nyní posuzované věci nutno rozhodnout z výlučně procesního hlediska. Ostatní tvrzení vedlejšího účastníka se vztahují ke spoluvlastnictví věci a nakládání s ní.

12. Vyjádření městského soudu, obvodního soudu a vedlejšího účastníka Ústavní soud nezasílal stěžovateli na vědomí a k případné replice, neboť by v nyní posuzované věci nemohla přinést nové informace rozhodné pro posouzení důvodnosti ústavní stížnosti.

IV.

Procesní předpoklady projednání ústavní stížnosti

13. Ústavní soud podle zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatel nemá k dispozici jiné zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*).

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

14. Ústavní soud po seznámení se s obsahem ústavní stížnosti, vyžádaným spisem a vyjádřeními účastníka a vedlejšího účastníka dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

15. Ústavní soud považuje za nutné připomenout, že právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny je porušeno, pokud je komukoliv upřena možnost domáhat se svého práva u nezávislého a nestranného soudu, popř. pokud soud odmítá jednat a rozhodovat o podaném návrhu, event. pokud zůstává v řízení bez zákonného důvodu nečinný. V této souvislosti Ústavní soud dodává, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy České republiky). Není tedy součástí soustavy soudů a nenáleží mu ani výkon dohledu nad jejich rozhodovací činností. Postup v soudním řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu a výklad jiných než ústavních předpisů a jejich aplikace jsou záležitostmi obecných soudů [srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 9. 1996, sp. zn. II. ÚS 81/95 (U 22/6 SbNU 575)].

Ústavní soud může do jejich činnosti zasáhnout pouze tehdy, pokud právní závěry obecných soudů jsou v příkrém nesouladu se skutkovými zjištěními nebo z nich v žádné možné interpretaci odůvodnění nevyplývají, nebo pokud porušení některé z norem tzv. podústavního práva v důsledku svévole (např. nerespektováním kogentní normy), anebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (např. uplatněním přepjatého formalismu při aplikaci práva), zakládá porušení základního práva nebo svobody. V nyní posuzované věci lze učinit závěr o přepjatém formalismu při interpretaci procesní normy upravující rozhodování o nákladech řízení v případě jeho zastavení.

16. Argumentace stěžovatele dosahuje ústavní roviny ve dvou bodech, a to že městský soud nevzal v úvahu jeho tvrzení o podání žaloby před splatností pohledávky a že obvodní i městský soud formalisticky přistoupily k aplikaci zákonného ustanovení bez zkoumání jiných okolností významných pro rozhodnutí.

17. K prvnímu bodu argumentace stěžovatele Ústavní soud uvádí, že městský soud se s jeho tvrzením o plnění před splatností pohledávky vypořádal a své rozhodnutí odůvodnil.

18. K tomu se však vztahuje i druhý bod argumentace, kdy stěžovatel postup obvodního a městského soudu označil za mimořádně formalistický. Z ustanovení § 146 odst. 2 o. s. ř. vyplývá, že byl-li pro chování žalovaného vzat zpět návrh, který byl podán důvodně, je povinen hradit náklady řízení žalovaný. Z uvedeného pravidla vyplývají nikoliv dva předpoklady přiznání náhrady nákladů řízení žalobci, nýbrž předpoklady tři, a to zpětvzetí žaloby žalobcem, chování žalovaného a důvodnost žaloby. Ústavní soud souhlasí se závěry obvodního a městského soudu, že vedlejší účastník vzal žalobu zpět pro chování stěžovatele, nicméně z odůvodnění jejich rozhodnutí není zřejmé, že by se zabývaly důvodností žaloby podané vedlejším účastníkem. Pokud snad důvodnost žaloby dovedly pouze ze skutečnosti, že stěžovatel po jejím podání předmětnou částku zaplatil, jde o formalistický postup, neboť soudy nezohlednily, že stěžovatel ani jinou možnost postupu v řízení neměl. Nedošlo-li by z jeho strany ke splnění povinnosti, byla by žaloba vedlejšího účastníka pravděpodobně úspěšná a stěžovateli jako neúspěšnému účastníkovi by byla uložena povinnost nahradit náklady řízení úspěšnému účastníkovi. Podání žaloby by tak primárně sledovalo nikoliv uspokojení subjektivního práva žalobce, nýbrž inkasování nedůvodně přiznaných nákladů řízení. Vedle toho by nezaplacení částky před splatností vyvolalo vznik povinnosti platit úroky z prodlení. Trvání na závěru, že ustanovení § 146 odst. 2 o. s. ř. je nutno posuzovat výlučně z procesního hlediska, by pak mohlo svádět k šikanóznímu podávání žalob ještě před splatností, jejichž následkem by v každé situaci bylo uložení povinnosti žalovanému nahradit žalobci náklady řízení. Obdobný závěr učinil Ústavní soud již dříve, kdy zejména uvedl, že princip procesního výsledku nelze chápat formálně, neboť nejen petit, ale i žalobní tvrzení, tedy důvody žaloby, vyjadřují, proč se žalobce žalovaného plnění domáhá [srov. náleze ze dne 8. 3. 2011 ve věci sp. zn. I. ÚS 2899/10 (N 38/60 SbNU 455)].

19. V nyní posuzované věci je nutno upozornit na další nestandardní postup, kdy vedlejší účastník se v ní nechal zastoupit jiným spoluvlastníkem (nynějším právním zástupcem vedlejšího účastníka) a tento jiný spoluvlastník se v jiném řízení o skutkově totožné věci nechal rovněž zastoupit advokátem. I z tohoto pohledu lze vyslovit pochybnosti nad tím, zda vedlejší účastník podáním žaloby skutečně sledoval uspokojení svého subjektivního práva, či inkasování nákladů řízení.

20. Obvodní soud by se proto v dalším řízení měl soustředit na splnění všech předpokladů přiznání náhrady nákladů řízení podle § 146 odst. 2 o. s. ř., tedy i na důvodnost žaloby.

21. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti stěžovatele vyhověl a usnesení městského soudu ze dne 22. 8. 2016 č. j. 53 Co 202/2016-36 a výrok II. usnesení obvodního soudu ze dne 31. 3. 2016 č. j. 7 C 88/2016-17 zrušil podle § 82 odst. 1, odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 17. ledna 2017

Jan Filip
předseda senátu